

Pokolenie 1918 Generation

MUW

Muzeum
Uniwersytetu
Warszawskiego

**Publikacja towarzysząca
wystawie „Pokolenie 1918”**

**Publication accompanying
the exhibition
"Generation 1918"**

**Autorzy publikacji
i scenariusza wystawy/
Authors of the publication
and exhibition scenario**

Monika Dunajko
Krzysztof Mordyński

**Tłumaczenie/
Translation**

Anne-Marie Fabianowska

**Opracowanie graficzne/
Graphic design**

Łukasz Kamiński

**Korekta/
Correction**

Małgorzata Przybyszewska

**ISBN 978-83-951650-3-0
Warszawa 2019**

niepodległa

Dofinansowano ze środków Programu Wieloletniego
NIEPODLEGŁA na lata 2017-2022 w ramach
Programu Dotacyjnego „Niepodległa”

Organizatorzy

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

MUW

Muzeum
Uniwersytetu
Warszawskiego

VARIA

Fundacja Wydawnictwa Historycznego UW

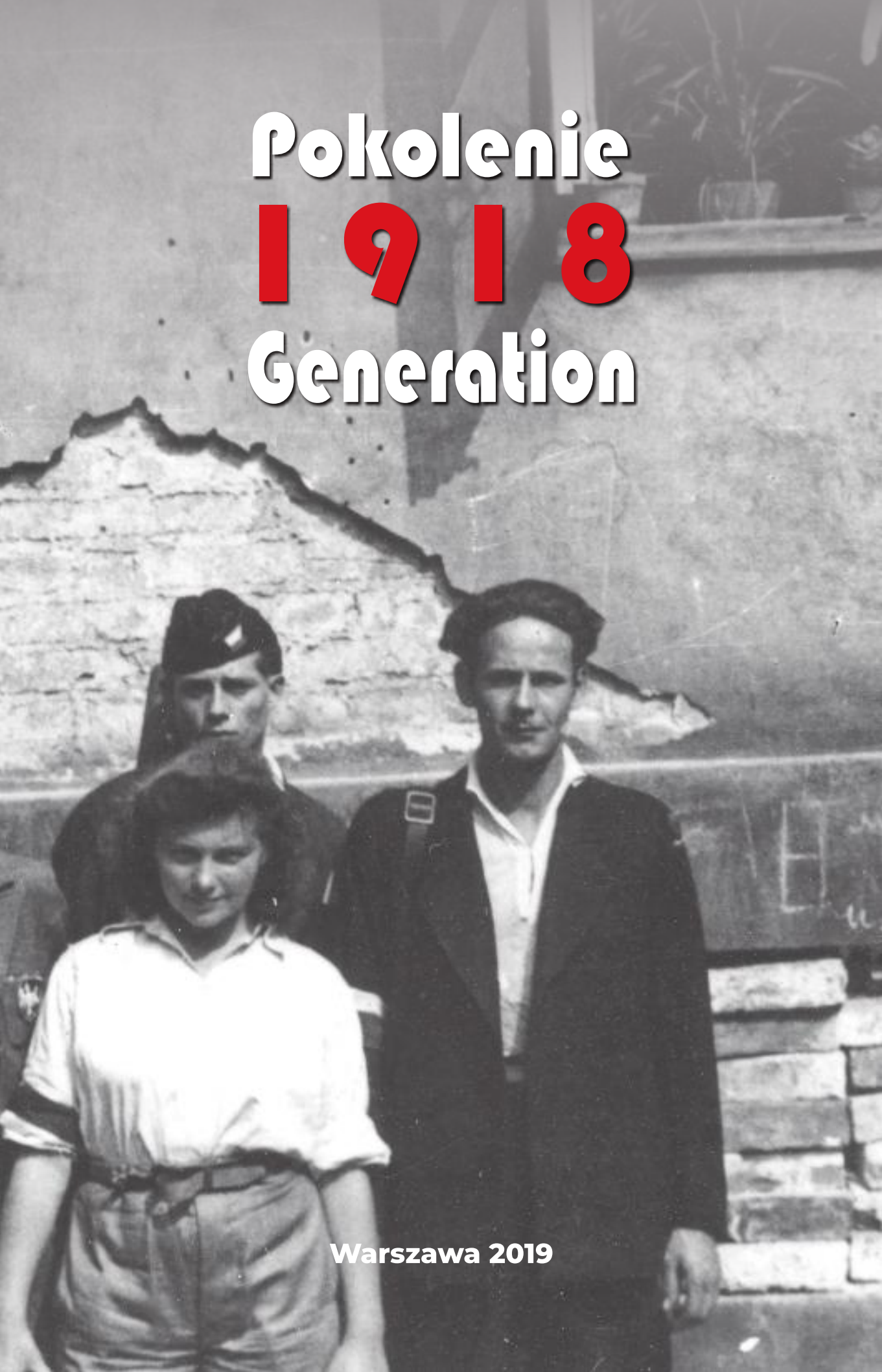

STOWARZYSZENIE
B.O.Z. i O.W.
UCZELNIARZY

Muzeum
Powstania
Warszawskiego

Pokolenie
1918
Generation

Warszawa 2019

Oddajemy w Państwa ręce publikację, która towarzyszy wystawie upamiętniającej pokolenie 1918 – chłopców i dziewcząt urodzonych w pierwszej dekadzie po odzyskaniu niepodległości. Generację, która nie poznała Polski pod zaborami, o której szczęśliwą i spokojną przyszłość walczyli ojcowie na frontach I wojny światowej. Ich charakter i osobowość ukształtowało patriotyczne wychowanie, miłość do ojczyzny i wiara w lepszą przyszłość. Pokolenie 1918 to młodzież pełna marzeń, aspiracji i odważnych planów. Ale to także generacja, której beztraska młodość została gwałtownie przerwana. Po niespełna 21 latach wolnej Polski tysiące młodych ludzi musiało ponownie podjąć walkę o niepodległość, chwycić za broń i pójść śladem swoich przodków, powtórzyć ich historię.

W świadomości uniwersyteckiej pokolenie 1918 to przede wszystkim studenci, którzy wobec tragicznej sytuacji po 1939 r. nie poddali się i mieli odwagę wzbogacić dyscyplinę wykładów i egzaminów o znacznie trudniejsze lekcje: heroizmu, odpowiedzialności i poświęcenia. W latach okupacji polska młodzież uczestniczyła w konspiracji, akcjach sabotażu i działała w podziemiu zbrojnym na terenie stolicy i kraju. Wychowankowie Uniwersytetu Warszawskiego, na wzór studentów tworzących w 1918 r. Legię Akademicką, gotowi byli poświęcić swoje życie za niepodległość.

Pokolenie 1918 to także żołnierze Grupy Bojowej „Krybar”, którzy w trakcie Powstania Warszawskiego podjęli walkę z okupantem o teren Uniwersytetu. To tu, na najbliższych ulicach, tuż przy bramie uczelni i wśród jej zabytkowych gmachów, napisany został jeden z najbardziej dramatycznych rozdziałów Powstania. W sierpniu i wrześniu 1944 r. w trakcie trzech szturmów na ten silnie umocniony niemiecki punkt oporu żołnierze „Krybara” wykazali się determinacją i ogromnym poświęceniem. Tym samym ta wyjątkowa generacja na stałe zapisała się w pamięci społeczności Uniwersytetu Warszawskiego, która co roku wyraża wdzięczność za trud, odwagę i oddanie podczas sierpniowych uroczystości.

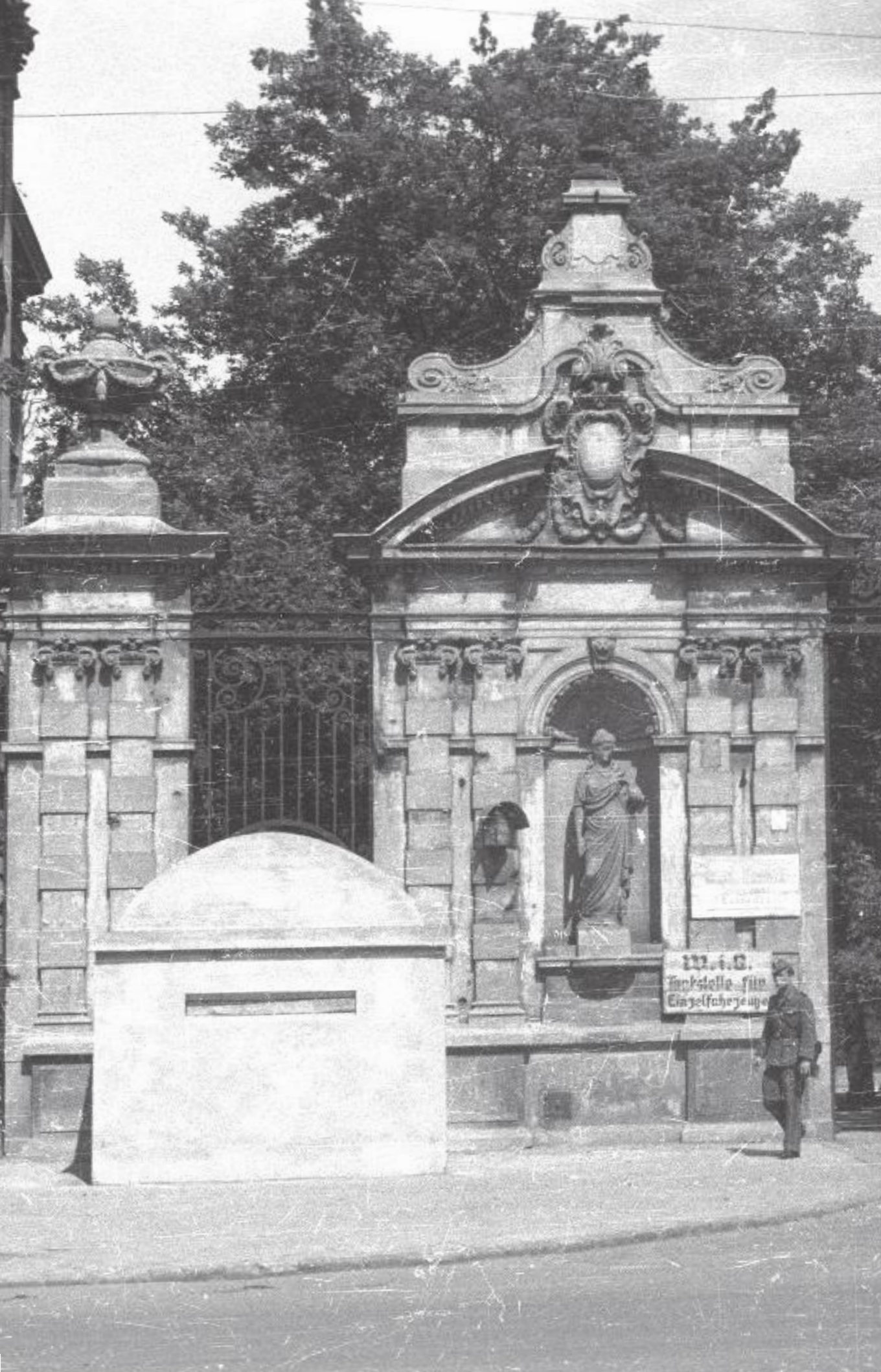
Monika Dunajko
Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego

This publication accompanies an exhibition commemorating the 1918 generation – these are the boys and girls born in the first decade after Poland regained its independence. This generation was born in the post-partition era and it is one whose father's fought on a number of fronts in the First World War for their children's happiness and a peaceful future. Their characters and personalities were shaped by their patriotic upbringing, their love for their homeland, and their belief in a better future. The 1918 generation was full of dreams, aspirations and courageous plans. But it was also a generation whose carefree youth was suddenly disrupted. After almost 21 years of Poland being free, thousands of young people had to once again fight for their independence, to take up arms, and follow in the footsteps of their fathers by reliving their past.

In the perception of the University students, the 1918 generation consisted, above all, of students who did not give up – in spite of the tragic situation after 1939 – and who had the courage to supplement the discipline of lectures and examinations with far more difficult lessons in heroism, responsibility and sacrifice. During the German occupation, Polish youths participated in the underground movement, in acts of sabotage, and in the actions of the underground forces in Warsaw and throughout Poland. The students of the University of Warsaw, following the example of the students who created the Academic Legion (Legia Akademicka – a voluntary military formation made up of university-level students from Poland's major cities in 1918), were prepared to sacrifice their lives for Poland's independence.

The 1918 generation also comprised the soldiers of the Krybar Military Group (Grupa Bojowa). During the Warsaw Uprising they fought against the occupying forces to capture the University campus. It was here, in the nearby streets, close to the University's main gate, that one of the most dramatic events in the Warsaw Uprising took place among the historical buildings. In August and September 1944, during three assaults on this strongly fortified German point of resistance, soldiers of the Krybar Group showed their determination and great dedication. This unique generation is thus remembered by the University of Warsaw community; each year, during the August commemoration, they express their gratitude for their efforts, courage and dedication.

Monika Dunajko
University of Warsaw Museum

M. i. G.
Tischstelle für
Einzelfahrzeuge

Po przejściu stolicy przez Niemców działalność Uniwersytetu została zawieszona, a teren kampusu zajęły oddziały okupacyjne. Na kilka miesięcy przed sierpniem 1944 r. Niemcy zaczęli tam budowę umocnień. Całość terenu otoczono podwójnymi zasiekami z drutu kolczastego, od strony skarpy wykopano rowy strzeleckie, a zabytkowe gmachy zamieniono w magazyny broni i amunicji. W bramie uniwersyteckiej od strony Krakowskiego Przedmieścia umiejscowiony został betonowy bunker.

Widok Bramy Głównej UW w lipcu 1944 r.

Fot. Stefan Bałuk „Kubuś”, 1944

Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

After Warsaw was invaded by the Germans, the University's activities were suspended, and the campus was taken over by the occupying forces. A few months before August 1944, the Germans began erecting fortifications there. The entire campus was surrounded by a line of defense consisting of a double barrier of felled trees reinforced with barbed wire. Trenches were dug out on the side facing the escarpment, and the historical buildings were used for storing arms and ammunition. A concrete bunker was built near the University's main gate on Krakowskie Przedmieście Street.

View of the University of Warsaw's main gate in July 1944.

Photo: Stefan Bałuk *Kubuś*, 1944

From the collections of the Warsaw Uprising Museum

Ruiny Pałacu Kazimierzowskiego spalonego we wrześniu 1939 r.
Fot. Karol Pęcherski, 1947
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

The ruins of the Kazimierz Palace which was burnt down in September 1939
Photo: Karol Pęcherski, 1947
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

Żołnierz niemiecki podczas robienia zdjęć
na terenie Uniwersytetu Warszawskiego
Fot. autor nieznany, 1939–1943
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

A German soldier taking photographs
on the University of Warsaw campus
Photo: unknown author, 1939–1943
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

erozja wcięta prowadzi do wystąpienia się
 rzeki w teren. Zatykanie się rzeki prze-
 biega szybciej w dole rzeki, gdyż tam
 ma ona większą masę. Wyrównanie przebiega
 od dołu do góry. W punktach
 wyjściu: rzeki pustyńne

Łapanie się wodospadu.

Pomimo zamknięcia Uniwersytetu Warszawskiego i zakazu nauczania wielu wykładowców nie zaprzestało prowadzenia zajęć. Wykłady i seminaria odbywały się przeważnie w prywatnych mieszkaniach akademików. Na tajne komplety uczęszczali studenci, których edukacja została przerwana wraz z wybuchem wojny, oraz tzw. wojenni maturzyści, czyli młodzież, która ukończyła szkołę średnią przed 1939 r. Tajny Uniwersytet Warszawski tworzyło w 1944 r. ok. 300 wykładowców i 3500 studentów; wśród tych ostatnich wymienić można Krzysztofa Kamila Baczyńskiego czy Tadeusza Borowskiego.

Notatki Janusza Paszyńskiego z tajnego nauczania
Zbiory prywatne

Although the University of Warsaw was closed and lecturers were forbidden to practice their profession, many of them continued to teach. Lectures and seminars usually took place on private premises, in the homes of academics. Underground tuition was given to students whose education had been interrupted by the outbreak of war, and to secondary school pupils who had passed their matriculation exams, i.e. pupils who passed their final secondary school exams before 1939. In 1944 the Underground University of Warsaw consisted of approx. 300 lecturers and 3500 students; the latter included renowned authors Krzysztof Kamil Baczyński and Tadeusz Borowski.

Janusz Paszyński's notes from when
he was providing underground tuition
Private collection

Tajne komplety nie były jedyną formą aktywności społecznej wykładowców Uniwersytetu Warszawskiego. W pierwszych dniach wojny, przy wsparciu Wydziału Lekarskiego, został stworzony szpital polowy, w którym opatrywano rannych żołnierzy. Kierownikiem szpitala został Edward Loth, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, a opiekę duszpasterską sprawował ks. Zdzisław Obertyński, dziekan Wydziału Teologii Katolickiej. Wiedza i doświadczenie pracowników i studentów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego pomogły ocalić niejedno życie w polowych szpitalach funkcjonujących w czasie Powstania Warszawskiego.

Doktor Jerzy Rowiński wyjmuje odłamek z ręki łączniczki,
punkt sanitarny w kamienicy przy ul. Tamka 30
Fot. autor nieznany, sierpień 1944
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

Clandestine tuition was not the only form of social activity in which the University of Warsaw lecturers engaged. In the first days of the war, with the support of the Department of Medicine, a field hospital was set up where the wounds of injured soldiers were treated. Edward Loth, a professor of the University of Warsaw, became the head of the hospital, and the Rev. Zdzisław Obertyński, Dean of the Department of Catholic Theology, was the chaplain. The knowledge and experience of employees and students of the University of Warsaw's Department of Medicine helped save many lives in the field hospitals that functioned during the Warsaw Uprising.

Doctor Jerzy Rowiński removes shrapnel from the arm of a runner
at a dressing station in a building located at 30 Tamka Street
Photo: unknown author, August 1944
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

Studenci Uniwersytetu Warszawskiego nie tworzyli odrębnego oddziału w ramach Armii Krajowej, ale wielu z nich było zaangażowanych w działalność konspiracyjną. Przykładem takiej postawy była Krystyna Kraheńska, studentka geografii i etnografii na Wydziale Humanistycznym UW, autorka wielu wierszy i utworów patriotycznych, w tym „Hej, chłopcy, bagnet na broń!” – najpopularniejszej piosenki żołnierskiej Polski Walczącej i Powstania Warszawskiego. Kraheńska zginęła w pierwszych dniach sierpnia 1944 r., niosąc pomoc rannemu żołnierzowi. Z jej postacią związany jest szczególny pomnik – w latach 1936–1937 pozowała bowiem rzeźbiarce Ludwice Nitschowej do figury Syrenki Warszawskiej, znajdującej się nieopodal Mostu Świętokrzyskiego.

Krystyna Kraheńska

Fot. autor nieznany, ok. 1937

Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

The students of the University of Warsaw did not set up a separate unit of the Home Army, however many of them were involved in underground operations. Krystyna Kraheńska, a geography and ethnography student at the Department of Humanities of the University of Warsaw, author of many poems and patriotic works (including a poem which became the lyrics of a patriotic song: *Hej, chłopcy, bagnet na broń!* – the most popular song among Polish soldiers and during the Warsaw Uprising). Kraheńska was killed at the beginning of August 1944 while helping a wounded soldier. She is connected with a very special statue – in the years 1936–1937 she posed for the statue of the Mermaid of Warsaw (a symbol of the city) sculpted by Ludwika Nitsch. The statue is located close to the Świętokrzyski Bridge.

Krystyna Kraheńska

Photo: unknown author, c. 1937

From the collections of the Warsaw Uprising Museum

Powstańcy z Grupy Bojowej „Krybar”
Fot. autor nieznany, sierpień 1944
Ze zbiorów środowiska „Krybar”

Insurgents from
the Krybar Military Group
Photo: unknown author, August 1944
From the collections of the Krybar Group

Edward Loth, profesor anatomii
na Uniwersytecie Warszawskim
Fot. autor nieznany
Narodowe Archiwum Cyfrowe

Edward Loth, professor of anatomy
at the University of Warsaw
Photo: unknown author
National Digital Archives

Znajdujące się na skarpie budynki Uniwersytetu Warszawskiego stanowiły zagrożenie dla mieszkańców Powiśla, gdyż pozwalały Niemcom na ostrzeliwanie położonych poniżej ulic. Zdobycie kampusu stało się głównym zadaniem Grupy Bojowej „Krybar”, która koncentrowała wszystkie powstańcze oddziały na Powiślu. Po 4 sierpnia 1944 r. w skład „Krybara” weszły: VIII Zgrupowanie pod dowództwem por. Mariana Mokrzyckiego „Bicza”, III Zgrupowanie „Konrad” pod dowództwem por. Juliusza Szawdyna „Konrada” oraz oddział WSOP (Wojskowej Służby Ochrony Powstania) kpt. Stanisława Skibniewskiego „Cubryna”. Dowodził nimi Cyprian Odorkiewicz „Krybar”, od którego wzięta się nazwa Grupy. Pseudonim Odorkiewicza pochodził od pierwszych sylab imion jego dwóch córek: **Krystyny** i **Barbary**.

Kpt. Cyprian Odorkiewicz „Krybar” (pierwszy z lewej) z żołnierzami plutonu „Rafałki” oglądają pocisk do granatnika PIAT
Fot. Sylwester Braun, sierpień 1944
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

The University of Warsaw buildings located on the escarpment were a threat to the residents of the Powiśle district because they enabled the Germans to shell the streets located below. The main task of the *Krybar* unit, which grouped together all the insurgent battalions in the Powiśle district, was to capture the University campus. After 4 August 1944 the *Krybar* Group consisted of the following battalions: the 8th Battalion under the command of Lieutenant Marian Mokrzycki Bicz, the 3rd *Konrad* Battalion under the command of Lieutenant Juliusz Szawdyn (code-named *Konrad*) and a branch of WSOP (the military support service of the Warsaw Uprising) headed by Captain Stanisław Skibniewski (code-named *Cubryna*). The Group was under the command of Cyprian Odorkiewicz (code-named *Krybar*), after whom it was named. Odorkiewicz's code-named was made up of the first syllables of the names of his two daughters: **Krystyna** and **Barbara**.

Capt. Cyprian Odorkiewicz (code-named *Krybar*) (first left) and members of the *Rafałki* Platoon looking at rounds for a PIAT grenade launcher
Photo: Sylwester Braun, August 1944
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

W Powstaniu Warszawskim brali udział również weterani I wojny światowej. Jan Gaździcki ps. „Kazik” jako osiemnastolatek walczył o niepodległość w Legionach Polskich, a podczas II wojny światowej służył w AK. W sierpniu 1944 r., już jako kapitan, dowodził plutonem WSOP w 2 kompanii. W jego ślady poszedł syn Jerzy Gaździcki „Gołąb”, który także w młodym wieku został żołnierzem. Do upadku Powiśla pełnił obowiązki łącznika w III Zgrupowaniu „Konrad”.

Jan Gaździcki „Kazik”, w tle widoczne ruiny wieżowca Prudential
Fot. Antoni Bohdziewicz, wrzesień 1944
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

Veterans of the First World War also participated in the Warsaw Uprising. Jan Gaździcki (code-named *Kazik*) fought for independence in the Polish Legions as an eighteen-year-old, and joined the Home Army during the Second World War. In August 1944, as a captain, he commanded a platoon of the Military Uprising Protection Service (WSOP) in the 2nd Company. His son Jerzy Gaździcki (code-named *Gołąb*), followed in his father's footsteps, also becoming a soldier at a young age. Until the fall of the Powiśle district he acted as a runner in the 3rd *Konrad* Platoon.

**Jan Gaździcki (code-named *Kazik*), with the ruins of the Prudential skyscraper building in the background
Photo: Antoni Bohdziewicz, September 1944
From the collections of the Warsaw Uprising Museum**

Grupa „Rafałków” z III Zgrupowania, od lewej „Maks”, N.N.,
Ryszard Langner „Złomicz”, N.N., Jan Potulicki „Rafał” – dowódca „Rafałków”,
łączniczka „Lusia”, za łączniczką „Mączka”, „Leszek Czarny”, N.N.
Fot. autor nieznany, sierpień 1944
Ze zbiorów Hanny Szeremetowej-Węgrzeckiej „Zośki”

The “Rafałki” Platoon from the 3rd Military Group, from the left:
Jerzy Morawski (code-named *Maks*), unknown, Ryszard Langner (code-named *Złomicz*), unknown,
Jan Potulicki (code-named *Rafał*) – the leader of the “Rafałki” Platoon, runner (code-named *Lusia*),
behind the runner are: Jan Chmielewski (code-named *Mączka*), Leszek Czarny, unknown
Photo: author unknown, August 1944
From the collection of Hanna Szeremetowa-Węgrzecka (code-named *Zośka*)

Powstańcy z Grupy Bojowej „Krybar”
Fot. autor nieznany, sierpień 1944
Ze zbiorów środowiska „Krybar”

Insurgents from the *Krybar* Military Group
Photo: unknown author, August 1944
From the collections of the *Krybar* Group

Pomimo niebezpieczeństwa, które każdego dnia niosły ze sobą walki, ostrzał artyleryjski i bombardowania, młodzi warszawiacy starali się prowadzić w miarę normalne życie. Nie każdy brał udział w walkach, ale wielu ochotników wspierało Powstanie na miarę swoich umiejętności i doświadczenia zawodowego. Studenci pomagali w szpitalach polowych i przy pracach inżynierskich. Artyści zaangażowali się w działania kulturalne: dawano koncerty, wystawiano przedstawienia, co pozwalało zapomnieć o trudach i zagrożeniach, sprzyjało nawiązywaniu przyjaźni, a nawet narodzinom miłości. W trakcie Powstania zawarto ponad 250 ślubów.

Mężczyzna grający na trąbce przy barykadzie zamykającej wylot ul. Dobrej na Tamkę
Fot. Zbigniew Romanowski „Nowy”,
Prasowy Sprawozdawca Wojenny, sierpień 1944
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

Despite the day-to-day dangers brought about by the fighting, bombing and artillery fire, the young residents of Warsaw tried to lead relatively normal lives. Not everyone took part in the battles, but many volunteers supported the Uprising inasmuch as their skills and expertise allowed. Students also helped in the field hospitals and with engineering work. Artists engaged in cultural activities: concerts, plays, which helped people forget the hardships and risks, and contributed to starting new friendships, or even led to falling in love. More than 250 couples got married during the Uprising.

Man playing a trumpet near the barricade at the exit from Dobra Street to Tamka Street
Photo: Zbigniew Romanowski (code-named Nowy),
War Correspondent, August 1944
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

Janusz Musiałowicz z 4 komp., plutonu 1142
Grupy Bojowej „Krybar” wraz ze świeżo poślubioną żoną
Fot. Sylwester Braun „Kris” sierpień 1944
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

Janusz Musiałowicz of the 4th Company, 1142 Platoon
of the *Krybar* Military Group with his newly-wed wife
Photo: Sylwester Braun (code-named *Kris*), August 1944
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

Barykada zamykająca ul. Smulikowskiego
Fot. Wincenty Szober, pierwsze dni sierpnia 1944
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

The barricade at the end of Smulikowskiego Street
Photo: Wincenty Szober, the first days of August 1944
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

Pierwszym dniom Powstania Warszawskiego towarzyszyła atmosfera radości i euforii. Liczni mieszkańcy stolicy, by podkreślić swoje poparcie dla powstańców, ozdabiali domy biało–czerwonymi flagami. Na ulicach pojawiły się mobilizujące plakaty i napisy, rozprowadzano powstańczą prasę, a w radiowęzłach odtwarzano patriotyczne piosenki. Żołnierze z biało–czerwonymi opaskami na ramionach i orzełkami na czapkach cieszyli się powszechnym szacunkiem. Ten entuzjazm i wiara w szybki sukces walk przywoływały radość i nadzieję listopadowych dni 1918 r. W pierwszych godzinach Powstania ludność spontanicznie zbudowała na ulicach barykady blokujące ruch wojsk niemieckich. Do ustawienia tych zapór użyto wszystkiego, co było pod ręką: porzuconych pojazdów, przewróconych tramwajów oraz mebli. W ciągu kilku dni zastąpiły je znacznie bardziej trwałe umocnienia wykonane z płyt chodnikowych i worków z piaskiem.

Budowa barykady na ul. Topiel przy skrzyżowaniu z Zajęczą
Fot. Tadeusz Bukowski, sierpień 1944
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

The first days of the Warsaw Uprising were filled with joy and euphoria. To emphasize their support for the insurgents, many of Warsaw's residents decorated their homes with white and red flags. Posters and inscriptions appeared on the streets to encourage and mobilize the people; literature about the uprising was distributed and patriotic songs were broadcast on the radio. Soldiers wearing white-and-red armbands and eagles on their caps were universally respected. This enthusiasm and their belief in their quick success revived the joy and hope they had felt in November 1918. In the first hours of the Warsaw Uprising people spontaneously built barricades on the streets to block the German military. They used everything they had on hand to make the barricades: abandoned vehicles, derailed trams, and furniture. Within a few days they were replaced by more permanent fortifications made of paving slabs and sacks filled with sand.

Building of the barricade on Topiel Street near the intersection
with Zajęcza Street
Photo: Tadeusz Bukowski, August 1944
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

Od samego początku Powstania Warszawskiego ukazywała się prasa, która informowała o przebiegu walk i przekazywała oblężonej Warszawie informacje o sytuacji na frontach. Część czasopism była kontynuacją wcześniejszych wydawnictw konspiracyjnych, inne powstały w sierpniu 1944 r. Ich łączna liczba szacowana jest na ok. 150 tytułów. Na Powiślu kolportowana była gazeta „Komunikat Informacyjny Dowództwa Grupy Bojowej Krybar”, która po wydaniu trzech numerów zmieniła nazwę na mniej oficjalnie brzmiącą „Barykadę Powiśla”. „Barykada” była pismem codziennym, a jej ostatni numer ukazał się 3 września, tuż przed zbombardowaniem elektrowni i drukarni.

Dwaj żołnierze czytający gazetę powstańczą przy barykadzie na ul. Kopernika
Fot. Joachim Joachimczyk „Joachim”, 15 sierpnia 1944
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

From the very start of the Warsaw Uprising, literature was distributed throughout Warsaw informing people about the outcome of the fighting and the situation on the various fronts. Some of the publications were a continuation of previous ones produced by the resistance, while others were founded in August 1944. It is estimated there were approx. 150 in total. In the Powiśle district *Komunikat Informacyjny Dowództwa Grupy Bojowej Krybar* (Press Release of the Commander of the Krybar Military Group) was distributed; after the third edition it changed its name to the rather less official: *Barykada Powiśla* (Powiśle Barricade). *Barykada* was published daily and appeared for the last time on 3 September, just before the power station and the printing house were shelled.

Two soldiers reading a paper published by the resistance near the barricade on Kopernika Street
Photo: Joachim Joachimczyk (code-named *Joachim*),
15 August 1944
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

Pierwsza próba zdobycia terenu uczelni przy Krakowskim Przedmieściu została podjęta przez zgrupowanie „Krybar” 1 sierpnia, kilkanaście minut przed godziną „W”. Niestety natarcie to – przeprowadzone zarówno od strony ul. Oboźnej, jak i ul. Gęsiej – zakończyło się niepowodzeniem. Niedostatecznie uzbrojeni powstańcy nie byli w stanie przedrzeć się przez silnie bronione stanowiska Niemców. Kolejne szturm na teren Uniwersytetu „Krybar” przeprowadził 23 sierpnia i 2 września. W walkach wykorzystano wozy bojowe „Kubuś” i „Szary Wilk”; niestety, podobnie jak pierwszy atak, akcje te nie zakończyły się sukcesem.

Powstaniec w ruinach kościoła św. Krzyża obserwujący pozycje niemieckie przy bramie UW
Fot. Eugeniusz Haneman, koniec sierpnia 1944
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

On 1 August 1944, a few minutes before “W” hour, the *Krybar* Group made the first attempt to capture the University campus on Krakowskie Przedmieście Street. Unfortunately, the attack – launched both from Oboźna Street and Gęsia Street – failed. The soldiers were insufficiently armed and unable to penetrate the strongly-defended German positions. Therefore the *Krybar* Group again attempted two assaults on the University campus, on 23 August and 2 September, with the use of the so-called “*Kubuś*” and “*Szary Wilk*” armoured vehicles. Unfortunately, similarly to the first attack, these two assaults also failed.

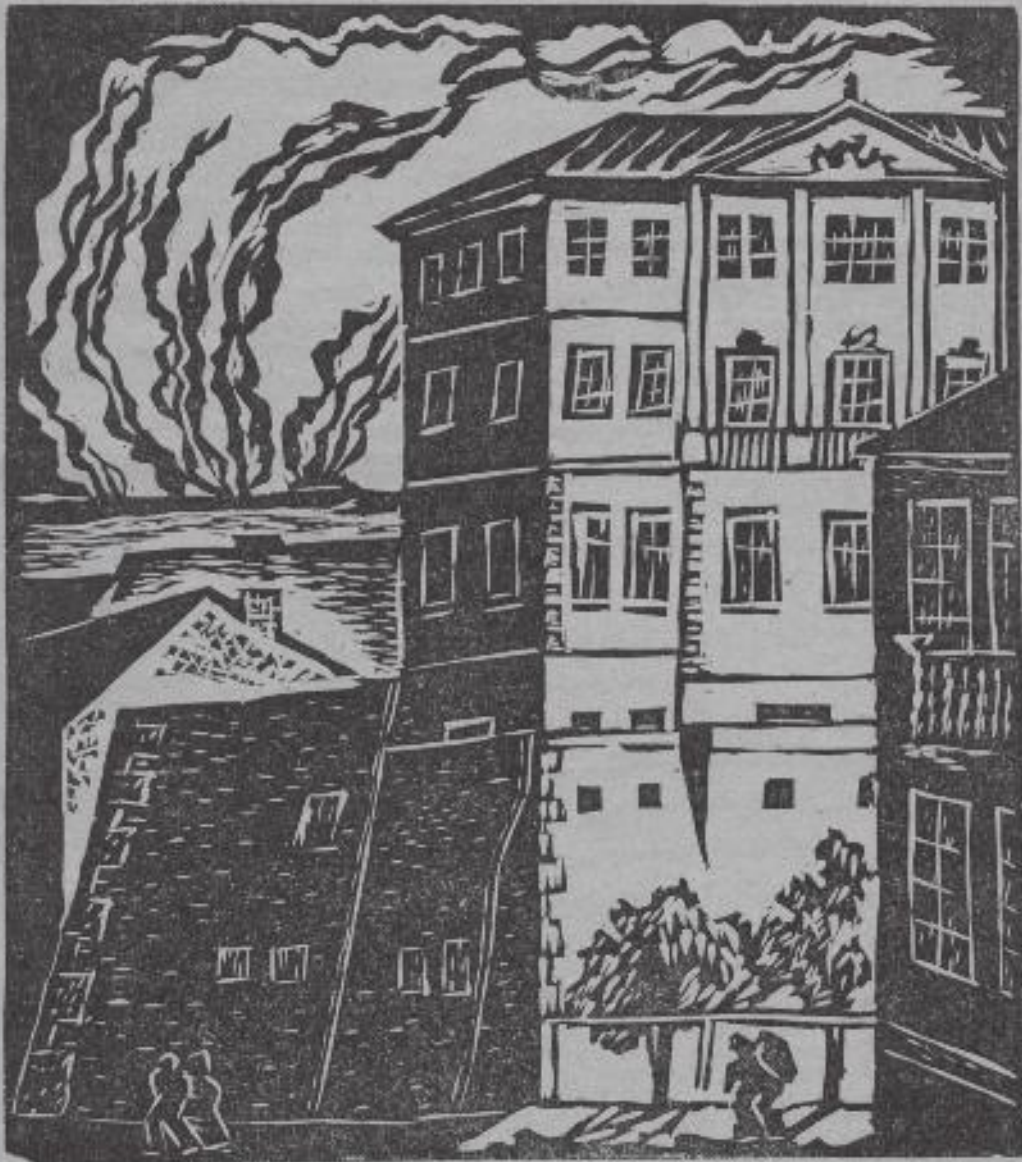
A resistance soldier among the ruins of Holy Cross church observing the German positions near the gate to the University campus
Photo: Eugeniusz Haneman, late August 1944
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

BARYKADA

Nr 21

POWIŚLA

POWIŚLA STARE MURY...

Ze starych zrębów pałacu, w cieniu pradawnych drzew,
Płyne nad Wisłę codziennie dźwięczny młodzieńczy śpiew.
CZAS, chociaż gmachy najtrwalsze rozsadza w gruz i w proch
Czyż zdoła stłumić Melodię, serc naszych odwieczny zew?

Strona tytułowa „Barykady Powiśla” z 27 sierpnia 1944

Ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie

Title page of *Barykada Powiśla* dated 27 August 1944

From the collections of the National Library in Warsaw

Oddział powstańczy w Pałacu Staszcza
Fot. Sylwester Braun „Kris”, 24 sierpnia 1944
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

A resistance unit in the Staszic Palace
Photo: Sylwester Braun (code-named Kris), 24 August 1944
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

KUBUS

Jednym z sukcesów „Krybara” było zdobycie niemieckiego półgąsienicowego pojazdu opancerzonego – „Jasia” – przy pomocy którego powstańcy przeprowadzili atak na teren UW. Po drugim szturmie na kampus pojazd został nazwany pseudonimem poległego dowódcy plut. pchor. Adama Dewicza „Szarego Wilka”. Drugim samochodem opancerzonym uniwersyteckich bojowników był „Kubuś”, zbudowany przez powstańców na podwoziu ciężarówki w zaledwie 13 dni, w warsztacie samochodowym na rogu ul. Tamka i Topiel.

Powstaniec przy samochodzie pancernym „Kubuś”
w parku przy ul. Okólnik
Fot. Sylwester Braun „Kris”, sierpień 1944
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

One of *Krybar* Group's successes was the capture of a German half-track armoured personnel carrier – which they called “*Jaś*” – with which the insurgents led an assault on the University campus. After the second assault on the campus, the vehicle was renamed using the code-name (*Szary Wilk*) of the deceased commander of the platoon, Officer Cadet Adam Dewicz. The second armoured vehicle used by the University fighters was named “*Kubuś*”; the insurgents built it in just 13 days, using the chassis of a truck, in a garage located at the intersection of Tamka and Topiel streets.

An insurgent in the so-called “*Kubuś*” armoured
vehicle in the park near Okólnik Street
Photo: Sylwester Braun (code-named *Kris*), August 1944
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

Powstańcy z Grupy Bojowej „Krybar” siedzący na zdobycznym niemieckim transporterze opancerzonym „Jaś” (później przemianowanym na „Szarego Wilka”), ukrytym w parku przy ul. Okólnik
Fot. autor nieznan, sierpień 1944
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

Insurgents from the *Krybar* Group sitting on the captured German armoured personnel carrier which they called “Jaś” (later renamed “Szary Wilk”), which was hidden in the park near Okólnik Street
Photo: unknown author, August 1944
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

Jerzy Cieszanowski „Jurek” na tle Prudentialu
Fot. Antoni Bohdziewicz, wrzesień 1944
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

Jerzy Cieszanowski (code-named *Jurek*),
with the Prudential building in the background
Photo: Antoni Bohdziewicz, September 1944
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

Nie wszyscy członkowie Grupy Bojowej „Krybar” mieli ukończone 18 lat. Do powstańczych oddziałów przygarniano czasami osierocone lub oddzielone od rodzin dzieci. Byli to najczęściej chłopcy, uczniowie szkół powszechnych i średnich. Z reguły najmłodszym dzieciom nie powierzano zadań bojowych, ale pełniły one rolę łączników, kurierów i obserwatorów. Żołnierze „Krybara” zaopiekowali się dwoma nastoletnimi chłopcami: Wojciechem Roszakiem i Stanisławem Piotrowskim, którym starali się zastąpić nieobecną rodzinę.

Dziewczynka modląca się na prowizorycznym cmentarzu przy ul. Mazowieckiej
Fot. Sylwester Braun „Kris”, wrzesień 1944
Ze zbiorów środowiska „Krybar”

Not all of the members of the *Krybar* Group were 18 years old. Sometimes children who were orphaned, or who had been separated from their families, were taken in by the insurgent groups. They were usually boys – elementary and secondary school pupils. The youngest children were not usually expected to fight battles; they served as runners, couriers and observers. The soldiers in the *Krybar* Group took two teenagers under their wing: Wojciech Roszak and Stanisław Piotrowski, and tried to act as substitutes for their absentee families.

**A girl praying at a makeshift cemetery on Mazowiecka Street
Photo: Sylwester Braun (code-named *Kris*),
September 1944
From the collections of the *Krybar* Group**

Pod koniec walk o stolicę siły powstańcze przekształcono w regularne Wojsko Polskie. Tym samym wszystkie oddziały „Krybara” znalazły się w składzie 36 Pułku Piechoty Legii Akademickiej, którego historia od zawsze związana była z Uniwersytetem Warszawskim. Legię Akademicką, powołaną 11 listopada 1918 r., tworzyli warszawscy studenci. Zastąpili w wielu bitwach: bronili Lwowa, walczyli o Kijów, uczestniczyli w Bitwie Warszawskiej 1920 r. Ich tradycję podtrzymywał w okresie międzywojennym 36 Pułk Piechoty utworzony z oddziałów Legii Akademickiej.

Żołnierze plutonu szturmowego „Rafałki” z III Zgrupowania „Konrad”, od prawej: Jan Chmielewski „Mączka”, Ryszard Langer „Złomicz”, Jerzy Morawski „Maks”

Fot. Jerzy Tomaszewski, sierpień 1944
Ze zbiorów środowiska „Krybar”

Towards the end of the battle for Warsaw the insurgent forces became part of the regular Polish Army. All members of the *Krybar* Group therefore became part of 36th Infantry Regiment of the Academic Legion, whose history has always been related to the University of Warsaw. The Academic Legion, established on 11 November 1918, was made up of students in Warsaw. They gained fame in many battles: they defended Lwów (now Lviv, Ukraine), fought for Kiev, and participated in the Battle of Warsaw in 1920. In the Interwar period, the 36th Infantry Regiment formed from units of the Academic Legion continued the tradition.

Soldiers of the *Rafałki* Platoon (3rd *Konrad* Battalion),
from right: Jan Chmielewski (code-named *Mączka*),
Ryszard Langer (code-named *Złomicz*),
and Jerzy Morawski (code-named *Maks*)
Photo: Jerzy Tomaszewski, August 1944
From the collections of the *Krybar* Group

Figura Chrystusa przed Kościołem św. Krzyża,
w tle zniszczony Pałac Staszica
Fot. Eugeniusz Haneman, ostatnie dni sierpnia 1944
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

Figure of Christ in front of the Holy Cross church,
the destroyed Staszic Palace is visible in the background
Photo: Eugeniusz Haneman, late August 1944
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

Po kapitulacji Powstania Warszawskiego żołnierze AK trafili do niemieckich obozów jenieckich. Większość z nich doczekała wyzwolenia przez wojska alianckie w kwietniu 1945 r. Wielu powstańców wróciło do Polski, natomiast inni zdecydowali się wyjechać do Włoch, by zasilić szeregi II Korpusu Polskiego gen. Władysława Andersa. Niektórzy pozostali na emigracji do końca życia.

Więźniarki kobiecego obozu jenieckiego VI C
w Oberlangen w dniu wyzwolenia
Fot. autor nieznany, 12 kwietnia 1945
Ze zbiorów Muzeum Powstania Warszawskiego

After the Warsaw Uprising ended through a capitulation agreement, the soldiers of the Home Army were sent to prisoner-of-war camps. The majority managed to survive until Allied soldiers liberated the camps in April 1945. Many of the insurgents returned to Poland; others decided to go to Italy to reinforce the troops in the 2nd Polish Corps of General Władysław Anders. Some of them remained abroad to the end of their lives.

Women prisoners from the Stalag VI-C Oberlangen
prisoner-of-war camp on liberation day
Photo: unknown author, 12 April 1945
From the collections of the Warsaw Uprising Museum

Żołnierze „Krybara” na zawsze pozostaną związani z Uniwersytetem Warszawskim. Co roku, 1 sierpnia, pod tablicą poświęconą uniwersyteckim bohaterom odbywają się uroczystości upamiętniające wybuch Powstania Warszawskiego. Uczestniczą w nich weterani walk o teren kampusu, którzy dzielą się swoimi wspomnieniami z kolejnymi pokoleniami studentów.

The soldiers of the *Krybar* Group will always be associated with the University of Warsaw. Each year, on 1 August, near the plaque dedicated to the University's heroes, a ceremony is held to commemorate the outbreak of the Warsaw Uprising. Veterans of the battle for the campus participate in the ceremony and share their memories with successive cohorts of students.

W. P.

W.p.p. LEGII AKADEMICKIEJ
Grupa Bojowa "KRYBAR"